

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILO JÄÄSKINEN
prezentate la 25 aprilie 2013¹

Cauza C-9/12

**Corman-Collins SA
împotriva
La Maison du Whisky SA**

[cerere de decizie preliminară formulată de tribunal de commerce de Verviers (Belgia)]

„Competență judiciară în materie civilă și comercială — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 —
Articolul 2 — Articolul 5 punctul 1 literele (a) și (b) — Competență specială în materie contractuală —
Noțiunile «vânzare de mărfuri» și «prestare de servicii» — Contract de concesiune comercială de
mărfuri — Obligație care formează obiectul cererii”

I – Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară, formulată de tribunal de commerce de Verviers (Belgia), are în principal ca obiect interpretarea normei de competență specială prevăzute în materie contractuală la articolul 5 punctul 1 literele (a) și (b) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială², denumit în mod obișnuit „Regulamentul Bruxelles I”.

2. Această cerere se înscrie în cadrul unei acțiuni formulate de Corman-Collins SA (denumită în continuare „Corman-Collins”), societate cu sediul în Belgia, împotriva La Maison du Whisky SA (denumită în continuare „La Maison du Whisky”), societate cu sediul în Franța, în temeiul desfacerii de către aceasta din urmă a unui contract de concesiune comercială de mărfuri care ar fi fost obligatoriu pentru părți, potrivit reclamantei din litigiul principal.

3. Societatea franceză contestă competența instanțelor belgiene de a soluționa acest litigiu, precum și existența însăși a unui contract de o asemenea natură între părți. Ea își întemeiază excepția de necompetență pe articolul 2 din Regulamentul nr. 44/2001, care prevede că un pârât stabilit într-un stat membru³ trebuie în principiu să fie chemat în judecată în fața instanțelor din acest din urmă stat. În acest sens, instanța de trimitere are îndoieli, în primul rând, cu privire la eventuala incompatibilitate cu dreptul Uniunii a unei norme de drept internațional privat belgian care prevede competența instanțelor belgiene atât timp cât solicitantul este un concesionar stabilit în Belgia care invocă rezilierea unui contract de concesiune comercială exclusivă care își produce efectele pe teritoriul național.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

3 — Conform articolului 1 alineatul (3) din acest regulament, expresia „stat membru” se referă în prezentele concluzii la toate statele membre ale Uniunii Europene, cu excepția Regatului Danemarcei.

4. În al doilea rând, și aici se regăsește interesul esențial al prezentei cauze, se solicită, în esență, Curții să declare dacă un contract de concesiune comercială în temeiul căruia o parte cumpără produse de la o altă parte într-un stat membru în vederea revânzării lor pe teritoriul unui alt stat membru trebuie să fie calificat drept „vânzare de mărfuri” sau drept „prestare de servicii” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, întrebare care a determinat luări de poziție divergente atât în doctrină, cât și în jurisprudența diferitor state membre⁴. În cazul în care nu ar trebui reținută niciuna dintre aceste calificări, respectivul tip de contracte ar putea intra în sfera de aplicare a normei de competență prevăzute la punctul 1 litera (a), în conformitate cu ordinea de aplicare stabilită la litera (c) a aceluiași punct 1.

5. În sfârșit, ultima întrebare preliminară, al cărei conținut nu poate fi pe deplin înțeles decât în lumina motivării deciziei de trimitere, invită Curtea să stabilească, în cazul în care litera (a), iar nu litera (b), a articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 ar fi aplicabilă unei acțiuni precum acțiunea principală în discuție, dacă „obligația care formează obiectul cererii”, în sensul acestei dispoziții, este cea a vânzătorului-concedent sau cea a cumpărătorului-concesionar.

II – Cadrul juridic

A – Dreptul Uniunii

1. Regulamentul nr. 44/2001

6. Articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, care figurează în secțiunea 1, intitulată „Dispoziții generale”, din capitolul II din regulamentul menționat, referitor la normele de competență, enunță principiul potrivit căruia, „[s]ub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliată pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză”.

7. Potrivit articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, care este cuprins în secțiunea 2 din capitolul II din acesta, intitulată „Competențe speciale”:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

1. (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată;
- (b) în sensul aplicării prezentei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:
 - în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;
 - în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile;
- (c) în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a)”.

4 — Pentru analize de drept comparat, a se vedea în special Berlioz, P., „La notion de fourniture de services au sens de l'article 5-1 b) du règlement «Bruxelles I»”, *J. D. I.*, 2008, nr. 3, doctrină 6, p. 675; Hollander, P., *Le droit de la distribution*, Anthémis, Liège, 2009, p. 271 și urm., precum și Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, Sellier European Law Publishers, Munich, 2012, p. 153 și urm.

2. Regulamentul Roma I

8. Potrivit considerentului (7) al Regulamentului (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)⁵, „[d]omeniul de aplicare material și dispozițiile acestui regulament ar trebui să fie concordante cu cele ale Regulamentului [nr. 44/2001]”.

9. Articolul 4 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„În măsura în care legea aplicabilă contractului nu a fost aleasă în conformitate cu articolul 3 și fără a aduce atingere articolelor 5-8, legea aplicabilă contractului se determină după cum urmează:

(a) contractul de vânzare-cumpărare de bunuri este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită vânzătorul;

(b) contractul de prestări servicii este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită prestatorul de servicii;

[...]

(f) contractul de distribuție este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită distribuitorul;

[...]”

B – *Dreptul belgian*

10. Legea din 27 iulie 1961 privind rezilierea unilaterală a contractelor de concesiune comercială exclusivă cu durată nedeterminată⁶ (denumită în continuare „Legea belgiană din 27 iulie 1961”) definește „concesiunea comercială”, la articolul 1 alineatul 2, ca fiind „orice convenție în temeiul căreia un concedent rezervă, în favoarea unuia sau a mai mulți concesionari, dreptul de a vinde, în numele și pe seama lor, produse pe care le fabrică sau le distribuie”.

11. Potrivit articolului 4 din această lege:

„Concesionarul prejudiciat, în cazul rezilierii unui contract de concesiune comercială care își produce efectele pe tot teritoriul belgian sau pe o parte a acestuia, poate în orice situație să cheme în judecată concedentul în Belgia, fie în fața instanței de la propriul domiciliu, fie în fața instanței de la domiciliul sau sediul concedentului.

În cazul în care litigiul este dedus judecătii unei instanțe belgiene, aceasta va aplica exclusiv legea belgiană.”

5 — JO L 177, p. 6.

6 — *Moniteur belge* din 5 octombrie 1961, p. 7518. Lege astfel cum a fost modificată prin Legea din 13 aprilie 1971 privind rezilierea unilaterală a contractelor de concesiune comercială (*Moniteur belge* din 21 aprilie 1971, p. 4996).

III – Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

12. Corman-Collins, societate cu sediul în Belgia, și La Maison du Whisky, societate cu sediul în Franța, au întreținut ,aproximativ zece ani relații comerciale în cadrul cărora prima societate cumpăra de la cea de a doua diverse mărci de whisky, care erau livrate în antrepozitele societății franceze, pentru a le revinde pe teritoriul belgian.

13. În toată această perioadă, Corman-Collins a utilizat denumirea „Maison du Whisky Belgique” și un site internet denumit www.whisky.be, fără ca aceasta să suscite o reacție din partea La Maison du Whisky. În plus, coordonatele Corman-Collins erau menționate în revista *Whisky Magazine*, editată de o filială a La Maison du Whisky.

14. În luna decembrie 2010, aceasta din urmă a interzis societății Corman-Collins să utilizeze denumirea menționată și a închis site-ul menționat. În luna februarie 2011, aceasta a informat-o că, începând cu 1 aprilie și, respectiv, cu 1 septembrie 2011, ar urma să încredințeze distribuția exclusivă a două mărci ale produselor sale unei alte societăți belgiene, prin intermediul căreia Corman-Collins era invitată să efectueze comenzi în viitor.

15. La 9 martie 2011, Corman-Collins a chemat în judecată La Maison du Whisky la tribunal de commerce de Verviers, solicitând, cu titlu principal, obligarea acesteia, în temeiul Legii belgiene din 27 iulie 1961, la plata unei indemnizații compensatorii de preaviz și a unei indemnizații suplimentare.

16. La Maison du Whisky a contestat competența teritorială a instanței sesizate, pentru motivul că instanțele franceze ar fi competente în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 44/2001. Corman-Collins a replicat la această obiecție invocând articolul 4 din legea belgiană menționată.

17. În plus, părțile au avut opinii divergente în ceea ce privește calificarea care trebuie dată relațiilor lor comerciale, fiind cert că între acestea nu fusese încheiat niciodată în scris un acord-cadru care să definească condițiile acestor relații. Corman-Collins a susținut că ar fi vorba despre un contract de concesiune comercială exclusivă în sensul aceleiași legi belgiene, în timp ce La Maison du Whisky a arătat că ar fi vorba despre simple contracte de vânzare, încheiate pe baza unor comenzi săptămânale, în funcție de solicitările exprimate de Corman-Collins.

18. Potrivit deciziei sale de trimitere, tribunal de commerce de Verviers arată în mod expres că Corman-Collins și La Maison du Whisky „erau părți într-un contract verbal” și că, „în temeiul [...] Legii belgiene din 27 iulie 1961, relația juridică dintre părți poate să se analizeze drept un contract de concesiune comercială exclusivă, în măsura în care reclamanta era autorizată să revândă pe teritoriul belgian produsele cumpărate de la pârâtă”.

19. În schimb, această instanță formulează îndoieli cu privire la posibilitatea de a-și întemeia competența pe norma prevăzută la articolul 4 din Legea belgiană din 27 iulie 1961, ținând seama de supremația dreptului Uniunii și de dispozițiile din Regulamentul nr. 44/2001, care, în opinia sa, este aplicabil atât *ratione loci*, cât și *ratione materiae*. Instanța menționată arată că, în temeiul articolului 2 din regulamentul amintit, instanțele franceze ar trebui să fie competente, dar că s-ar putea aplica de asemenea articolul 5 punctul 1 din același regulament. În această privință, instanța menționată are îndoieli, prin raportare la jurisprudența Curții⁷, cu privire la problema dacă un contract de concesiune comercială trebuie să fie calificat drept contract de vânzare de mărfuri și/sau contract de prestare de servicii, în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001. În plus, instanța

7 — Instanța de trimitere are în vedere Hotărârea din 23 aprilie 2009, Falco Privatstiftung și Rabitsch (C-533/07, Rep., p. I-3327), și Hotărârea din 11 martie 2010, Wood Floor Solutions Andreas Domberger (C-19/09, Rep., p. I-2121).

menționată arată că, doar dacă niciuna dintre aceste calificări nu poate fi reținută pentru un astfel de tip de contract, ar trebui să se determine care este obligația litigioasă care formează obiectul cererii în litigiul principal, problematică ce vizează implicit dispozițiile articolului 5 punctul 1 litera (a) din acest regulament.

20. În acest context, prin decizia depusă la 6 ianuarie 2012, tribunal de commerce de Verviers a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 2 din Regulamentul nr. 44/2001, eventual coroborat cu articolul 5 punctul 1 litera (a) sau (b), trebuie interpretat în sensul că se opune unei norme de competență, precum cea cuprinsă în articolul 4 din Legea belgiană din 27 iulie 1961, care prevede competența instanțelor belgiene în cazul în care concesionarul este stabilit pe teritoriul belgian, iar contractul de concesiune comercială își produce toate efectele sau o parte dintre acestea pe același teritoriu, independent de locul în care este stabilit concedentul, atunci când acesta din urmă este pârât?
- 2) Articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie să fie interpretat în sensul că se aplică unui contract de concesiune comercială de mărfuri potrivit căruia o parte cumpără produse de la cealaltă parte în vederea revânzării lor pe teritoriul unui alt stat membru?
- 3) În cazul unui răspuns negativ la această întrebare, articolul 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie să fie interpretat în sensul că privește un contract de concesiune comercială precum cel în cauză dintre părți?
- 4) În cazul unui răspuns negativ la cele două întrebări precedente, obligația în litigiu în cazul desfacerii unui contract de concesiune comercială este cea a vânzătorului-concedent sau cea a cumpărătorului-concesionar?”

21. Corman-Collins și La Maison du Whisky, Regatul Belgiei și Confederația Elvețiană, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise.

22. În ședința din 31 ianuarie 2013 au fost reprezentate Corman-Collins, La Maison du Whisky, guvernul belgian și Comisia.

IV – Analiză

A – Excluderea normei de competență prevăzute la articolul 4 din Legea belgiană din 27 iulie 1961 în temeiul Regulamentului nr. 44/2001 (prima întrebare)

23. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească, în esență, dacă o normă de competență națională precum cea cuprinsă la articolul 4 din Legea belgiană din 27 iulie 1961 poate fi aplicată împotriva unui pârât care are domiciliul într-un alt stat membru, în pofida dispozițiilor din Regulamentul nr. 44/2001.

24. Trebuie să se stabilească dacă, în temeiul dispoziției naționale menționate, instanțele belgiene ar putea fi competente în cazul în care un concesionar care are domiciliul pe teritoriul belgian cheamă în judecată un concedent în temeiul rezilierii contractului lor de concesiune comercială, atât timp cât contractul în cauză își produce efectele pe întreg teritoriul belgian sau pe o parte a aceluiași teritoriu, independent de locul în care este situat domiciliul sau sediul social al pârâtului.

25. În speță, Corman-Collins pretinde că poate să cheme în judecată La Maison du Whisky în fața unei instanțe belgiene în temeiul dispoziției menționate, deși sediul social al acesteia din urmă se află pe teritoriul francez.

26. În afară de Corman-Collins, toate părțile care au depus observații sunt unanime în a propune Curții să răspundă că punerea în aplicare a unei astfel de norme de competență întemeiate pe legea forului este exclusă în împrejurări de acest tip, de vreme ce acestea intră în domeniul de aplicare *ratione loci* al Regulamentului nr. 44/2001.

27. Suntem de acord cu acest punct de vedere. Astfel, Regulamentul nr. 44/2001 are ca vocație în special⁸ să definească în mod uniform competența judiciară în toate litigiile care prezintă un element de extraneitate al căror obiect este aferent materiei pe care o vizează⁹. Reiese cu claritate din considerentul (8) al acestui regulament că, în cazul în care pârâtul este domiciliat în unul dintre statele membre pentru care regulamentul menționat este obligatoriu, normele comune în materia competenței pe care acesta le enunță trebuie în principiu să se aplice și să prevaleze asupra normelor de competență în vigoare în aceste diferite state.

28. În temeiul normelor unificate menționate, dacă pârâtul din cadrul acțiunii avute în vedere este domiciliat într-un stat membru, cum este cazul în litigiul principal, solicitantul este în principiu obligat să sesizeze instanțele din acest stat, potrivit normei de competență generală prevăzute la articolul 2 din Regulamentul nr. 44/2001.

29. Rezultă din articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 că singurele derogări de la acest principiu care sunt admise sunt cele prevăzute de dispozițiile din secțiunile 2-7 din capitolul II din respectivul regulament, referitor la competență. Mai precis, în ceea ce privește o relație contractuală precum cea în cauză în litigiul principal, norma de competență specială enunțată la articolul 5 punctul 1 din regulamentul menționat este cea aplicabilă, cu titlu de alternativă la cea cuprinsă în articolul 2¹⁰, iar nu normele de competență rezultate din dreptul statelor membre.

30. Alineatul (2) al aceluiași articol 3 întărește ideea potrivit căreia intenția legiuitorului Uniunii a fost de a exclude punerea în aplicare a normelor de competență naționale în situații care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001¹¹, de vreme ce se menționează expres că astfel de norme nu pot fi invocate împotriva unui pârât domiciliat într-un stat membru.

31. În consecință, se impune, în opinia noastră, să se răspundă la prima întrebare că, în cazul în care pârâtul este domiciliat pe teritoriul unui alt stat membru decât cel în care are sediul instanța sesizată, dispozițiile Regulamentului nr. 44/2001 exclud o normă de competență națională precum cea prevăzută la articolul 4 din Legea belgiană din 27 iulie 1961.

B – Calificarea unui contract de concesiune comercială în cadrul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 (a doua și a treia întrebare)

1. Observații introductive

32. În opinia noastră, a doua și a treia întrebare nu au fost formulate în mod clar, dat fiind că instanța de trimitere pare să fi confundat diferitele criterii de competență cuprinse în articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 și că nu a ținut seama deplin de modul în care este organizat raportul dintre acestea¹².

8 — Considerentul (2) al Regulamentului nr. 44/2001 precizează că acesta cuprinde dispoziții care permit, pe de o parte, să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială, precum și, pe de altă parte, simplificarea formalităților în vederea recunoașterii și executării rapide și simple a hotărârilor de către statele membre legate prin regulamentul menționat.

9 — Domeniul de aplicare material al Regulamentului nr. 44/2001 este definit la articolul 1.

10 — Articolul 5 menționat permite, în condițiile pe care le enunță, ca solicitantul să opteze pentru sesizarea altor instanțe decât cele ale statului membru în care este domiciliat pârâtul.

11 — Soluția este, bineînțeles, diferită în cazul în care situația care a determinat litigiul este pur internă.

12 — Situația este aceeași în cazul celei de a patra întrebări, pentru motivele pe care le vom expune ulterior.

33. Prin intermediul acestor întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă se aplică litera (a) sau litera (b) a articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 în vederea determinării instanței competente să soluționeze o acțiune judiciară întemeiată pe un contract de concesiune comercială.

34. Pentru a se oferi un răspuns util, dată fiind interacțiunea dintre aceste două întrebări, apreciem că ele trebuie să fie examinate împreună și mai ales, ținând seama de ierarhia stabilită la litera (c) a articolului 5 punctul 1 menționat, să se inverseze ordinea lor, astfel încât va fi analizată mai întâi cea de a treia întrebare, referitoare la litera (b) a acestei dispoziții, apoi cea de a doua întrebare, referitoare la litera (a) a aceleiași dispoziții¹³.

35. În prealabil, amintim că, în vederea interpretării Regulamentului nr. 44/2001, jurisprudența Curții referitoare la Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială¹⁴ (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”) este relevantă în cazul în care dispozițiile acestor instrumente pot fi calificate drept echivalente, având în vedere că regulamentul menționat a înlocuit această convenție în relațiile dintre statele membre¹⁵.

36. Curtea a arătat deja, pe de o parte, că există o identitate riguroasă între cuprinsul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 și cel al articolului 5 punctul 1 prima teză din Convenția de la Bruxelles și, pe de altă parte, că o continuitate de interpretare între aceste instrumente nu numai că a fost urmărită expres de legiuitorul comunitar¹⁶, dar este și conformă cu principiul securității juridice, rezultând că acestor dispoziții trebuie să li se recunoască un domeniu de aplicare identic¹⁷.

37. În schimb, în ceea ce privește articolul 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, concluziile care trebuie deduse din hotărârile care au interpretat Convenția de la Bruxelles sunt mai puțin directe, de vreme ce normele de competență cuprinse la litera (b) menționată sunt noi. Astfel, Curtea a evidențiat particularitatea dispoziției amintite, având în vedere atât lucrările pregătitoare ale regulamentului menționat, cât și structura articolului 5 punctul 1 din acesta¹⁸, și a concluzionat că, „în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, legiuitorul comunitar a înțeles să mențină pentru toate *contractele, în afară de cele de vânzare de mărfuri și de prestare de servicii*, principiile stabilite de Curte în contextul Convenției de la Bruxelles”¹⁹.

38. Adăugăm faptul că intenția legiuitorului era, în opinia noastră, ca respectiva literă (b) să facă obiectul unei interpretări largi în raport cu litera (a) ca urmare a obiectivului de simplificare al Regulamentului nr. 44/2001 prin raportare la dispozițiile care existau în Convenția de la Bruxelles. Rezultă din lucrările pregătitoare ale acestui regulament²⁰, precum și din raportul profesorului Pocar referitor la Convenția denumită „Lugano bis”²¹, ale cărei dispoziții au fost adaptate în același sens, că

13 — Astfel, acest din urmă element are un caracter subsidiar în raport cu cel precedent, după cum rezultă din cuprinsul literei (c), potrivit căreia, „în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a)” (sublinierea noastră).

14 — JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3. Convenție astfel cum a fost modificată prin convențiile succesive referitoare la aderarea noilor state membre la aceasta.

15 — A se vedea în special Hotărârea din 25 octombrie 2012, Folien Fischer și Fofitec (C-133/11, punctul 31), Hotărârea din 7 februarie 2013, Refcomp (C-543/10, punctul 18), precum și Hotărârea din 14 martie 2013, Česká spořitelna (C-419/11, punctul 27).

16 — A se vedea considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001.

17 — Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctele 48-57 și jurisprudența citată), și Hotărârea Česká spořitelna, citată anterior (punctele 43 și 44).

18 — A se vedea Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctul 54), care face trimitere în această privință la punctele 94 și 95 din Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în această cauză.

19 — *Ibidem* (punctul 55). Sublinierea noastră.

20 — A se vedea în special Propunerea de regulament [COM(1999) 348 final, p. 14].

21 — Raportul explicativ al profesorului Fausto Pocar asupra Convenției privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, semnată la Lugano la 30 octombrie 2007 (JO 2009, C 319, p. 1, punctele 49-51). Această convenție este încheiată între Comunitatea Europeană, Regatul Danemarcei, Republica Islanda, Regatul Norvegiei și Confederația Elvețiană.

normele specifice ale literei (b) au fost create pentru a evita dificultățile de aplicare a normei prevăzute la litera (a) care rezultă din jurisprudența creată prin Hotărârile Industrie Tessili Italiana Como și De Bloos²². Cu toate acestea, Curtea pare să fi optat pentru o abordare relativ restrictivă a aceleiași litere (b) în Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior²³.

39. Se impune ca o altă regulă de interpretare a Regulamentului nr. 44/2001 să fie avută în vedere, și anume cea privind necesitatea ca noțiunile care figurează în acesta, în special cele referitoare la normele de competență pe care le enunță, să fie interpretate în mod autonom, prin referire în principal la sistemul și la obiectivele regulamentului menționat, pentru a se asigura aplicarea sa uniformă în toate statele membre²⁴. Aceasta implică, pe de o parte, în principiu, să nu se facă trimitere la dreptul statelor membre și în special la cel al instanței sesizate²⁵, iar, pe de altă parte, să nu se facă asimilări nejustificate între noțiunile menționate și cele utilizate în alte norme ale dreptului Uniunii²⁶.

40. Această linie de conduită este cu atât mai importantă în cadrul prezentei cauze cu cât conceptul „contract de concesiune comercială”, utilizat de instanța de trimitere în întrebările sale preliminare²⁷, nu este o noțiune care a fost definită în dreptul Uniunii²⁸ și este susceptibilă să trimită la realități diferite în dreptul statelor membre, presupunând că toate aceste state cunosc respectiva formă de contract²⁹. În plus, observăm că în cauza De Bloos, citată anterior, care privea deja determinarea instanței competente să soluționeze o cerere de despăgubire pentru lipsa preavizului de reziliere a unui contract de concesiune comercială privind o parte belgiană și o parte franceză, nici Curtea, nici avocatul general nu au definit această noțiune, nici prin raportare la ordinile juridice în cauză, nici într-un mod general și abstract.

41. Ținând seama de diversitatea contractelor de concesiune comercială, este mai adecvat ca acestea să primească mai degrabă o definiție negativă³⁰ decât una pozitivă. Cu toate acestea, este posibil să se izoleze anumite elemente care sunt tipic asociate acestui tip de contracte³¹, și anume faptul că contractul are drept scop revânzarea produselor în cauză pe teritoriul concesionat, că concesionarul este selectat de concedent, că concesionarul este cel puțin autorizat să revândă produsele

22 — Hotărârile din 6 octombrie 1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, Rec., p. 1473), și De Bloos (14/76, Rec., p. 1497).

23 — La punctul 43, Curtea a considerat că „extinderea domeniului de aplicare al articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 ar însemna eludarea intenției legiuitorului comunitar în această privință și ar aduce atingere efectului util al respectivului articol 5 punctul 1 literele (c) și (a)”.

24 — A se vedea în special Hotărârea Česká spořitelna, citată anterior (punctul 25 și jurisprudența citată).

25 — *Ibidem* (punctul 45 și jurisprudența citată).

26 — Mai concret, s-a apreciat că noțiunea „prestări de servicii” în sensul articolului 56 TFUE nu este echivalentă cu noțiunea „prestare de servicii” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001. Cu privire la respingerea analogiei avute în vedere, a se vedea Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctele 15, 33 și urm.), precum și punctul 59 și urm. din Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în această cauză.

27 — Amintim că această instanță apreciază că relația contractuală invocată de Corman-Collins în susținerea acțiunii sale corespunde unui astfel de tip de contract. Instanța menționată precizează, în cuprinsul celei de a doua întrebări, că cererea sa privește un contract de concesiune comercială „potrivit căruia o parte cumpără produse de la cealaltă parte în vederea revânzării lor pe teritoriul unui alt stat membru”.

28 — Spre deosebire de definiția care există, printre altele, pentru un alt tip de contracte de distribuție reprezentat de contractele de agenție comercială [Directiva 86/653/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1986 privind coordonarea legislației statelor membre referitoare la agenții comerciali independenți (JO L 382, p. 17, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 176)].

29 — Dacă în anumite ordini juridice naționale, la fel ca în dreptul belgian (articolul 1 alineatul 2 din Legea belgiană din 27 iulie 1961), s-a adoptat o definiție legislativă sau administrativă a contractului de concesiune comercială și un statut specific acestui contract, în alte state membre, această figură contractuală rezultă esențial din practică, ceea ce nu facilitează conturarea unui concept omogen.

30 — Aceste contracte se disting clar, pe de o parte, de contractele de agenție comercială, în măsura în care concesionarul nu dispune de o putere de reprezentare a concedentului, și, pe de altă parte, de contractele de franciză, în măsura în care contractul de concesiune comercială nu se întemeiază pe punerea la dispoziție de către concedent a know-how-ului tehnic sau administrativ în beneficiul concesionarului.

31 — Precizăm că o parte dintre aceste elemente sunt considerate în dreptul anumitor state membre și de către câțiva autori drept elemente necesare calificării drept contract de concesiune comercială, în timp ce alte elemente ar ține doar de simpla voință a părților, dar aceste abordări sunt, în opinia noastră, prea variabile pentru a putea degaja din ele constante reale.

concedentului sau chiar beneficiază de un drept rezervat, că relația contractuală este durabilă, că poate exista o exclusivitate de furnizare și/sau de aprovizionare pentru concedent, că o obligație de cumpărare sau de revânzare poate reveni concesionarului și că părțile pot opta pentru utilizarea în comun a unor tehnici promoționale³².

42. În plus, arătăm că, deși calificarea drept contract de concesiune comercială care este dată, prin raportare la dreptul belgian, de instanța de trimitere relației juridice litigioase face obiectul unei contestări din partea La Maison du Whisky și ar putea fi discutată în raport cu elementele depuse la dosar, Curtea, în conformitate cu o jurisprudență constantă³³, nu poate aprecia sau califica ea însăși faptele sau dispozițiile de drept național aferente acestora.

43. Răspunsul la a doua și la a treia întrebare adresate de instanța de trimitere trebuie formulat în lumina ansamblului considerațiilor de mai sus.

44. Interpretarea articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 în vederea formulării răspunsului la aceste întrebări impune, în opinia noastră, să se examineze, respectând ordinea definită de conținutul acestei dispoziții, dacă un contract transfrontalier de concesiune comercială intră fie în categoria vânzărilor de mărfuri în sensul literei (b) prima liniuță a acestui punct 1, fie în categoria prestărilor de servicii în sensul literei (b) a doua liniuță a punctului 1 menționat sau, în lipsă, intră sub incidența celorlalte forme de contracte, care sunt reglementate de litera (a) a aceluiași punct 1. De la bun început, arătăm că, în opinia noastră, trebuie să se rețină cea de a doua dintre aceste trei opțiuni, pentru motivele care urmează să fie expuse în continuare.

2. Respingerea calificării drept contract de vânzare de mărfuri în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din Regulamentul nr. 44/2001

45. Aplicabilitatea articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 la relația contractuală în cauză este invocată de La Maison du Whisky. După ce a amintit că, pentru a distinge contractele de vânzare de mărfuri de contractele de prestare de servicii, trebuie să se facă trimitere la obligația caracteristică a acestor contracte³⁴, La Maison du Whisky susține că contractul de concesiune comercială este caracterizat prin obligația concedentului de a furniza concesionarului produsele care fac obiectul concesiunii, obligație care constituie un corolar al dreptului concesionarului de a vinde aceste produse pe un teritoriu determinat. La Maison du Whisky deduce din aceasta că un contract de concesiune comercială nu poate privi decât vânzarea de mărfuri, ceea ce ar trebui să implice, în opinia sa, înlăturarea definitivă a calificării drept contract de prestare de servicii. O astfel de abordare corespunde celei adoptate de Corte suprema di cassazione (Italia)³⁵, întemeindu-se în principal pe Convenția Națiunilor Unite semnată la Viena la 11 aprilie 1980³⁶, spre deosebire de poziția adoptată de alte instanțe naționale³⁷.

32 — Autorizația de revânzare, precum și eventualul caracter rezervat al acesteia impun o selectivitate acordată de concedent care este bazată fie pe drepturi de proprietate intelectuală, fie pe o politică de distribuție selectivă.

33 — În cadrul procedurii de trimitere preliminară, orice apreciere a situației de fapt din cauză este de competența instanței naționale, deși Curtea poate, într-un spirit de cooperare, să îi furnizeze toate indicațiile pe care le consideră necesare. A se vedea printre altele Hotărârea din 3 februarie 1977, Benedetti (52/76, Rec., p. 163, punctul 10), și Hotărârea din 5 martie 2009, Apis-Hristovich (C-545/07, Rep., p. I-1627, punctul 32).

34 — Hotărârea din 25 februarie 2010, Car Trim (C-381/08, Rep., p. I-1255, punctul 31 și urm.).

35 — A se vedea printre altele hotărârea Corte suprema di cassazione din 14 decembrie 1999, nr. 895. Comentariu critic de Ferrari, F., în *Giustizia civile*, 2000, I, p. 2333 și urm.

36 — Convenția privind contractele de vânzare internațională de mărfuri.

37 — Instanțele franceză, maghiară, olandeză, elvețiană și americană care au fost sesizate cu această chestiune au înlăturat din domeniul de aplicare al convenției menționate contractele de distribuție în general și contractele de concesiune comercială în special (a se vedea Ferrari, F., *op. cit.*, p. 2338, și Witz, D., *Recueil Dalloz*, 2008, p. 2620 și urm.).

46. Având în vedere că, pentru a califica un contract în vederea aplicării articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, Curtea a reținut efectiv un criteriu întemeiat pe identificarea obligației care caracterizează acest contract³⁸, ar trebui ca operațiunea care constă în a vinde să fie cea care reprezintă esența însăși a unui contract de concesiune comercială pentru ca un astfel de contract să intre sub incidența dispozițiilor primei liniuțe a punctului (b) menționat.

47. Or, această situație nu se regăsește, în opinia noastră, ținând seama, pe de o parte, de considerațiile expuse mai sus în privința elementelor care constituie în mod tipic un contract de concesiune comercială și, pe de altă parte, de faptul că ar trebui să se omită particularitatea constând în existența obișnuită în acest tip de relații comerciale a unui acord-cadru de concesiune comercială care se distinge de contractele de vânzare subsecvente³⁹.

48. Subliniem că proba încheierii unui astfel de acord-cadru nu poate fi întemeiată doar pe existența unei relații stabile reflectate prin vânzări succesive, fără convenții scrise sau verbale. În plus, este posibil ca un acord-cadru încheiat între un fabricant și un comerciant cu ridicata sau între un comerciant cu ridicata și un comerciant cu amănuntul să nu intre sub incidența calificării de contract de concesiune comercială⁴⁰.

49. Prin urmare, apreciem că, deși este cert că părțile au încheiat într-adevăr un contract de concesiune comercială, instanța sesizată cu un litigiu referitor la o astfel de relație contractuală nu poate să își întemeieze competența pe criteriul de legătură legat de locul livrării mărfurilor vândute, în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din Regulamentul nr. 44/2001.

3. Admiterea calificării drept contract de prestare de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001

50. Comisia pledează în favoarea aplicabilității articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 la relația contractuală în cauză. Ne raliem acestei poziții, presupunând că este vorba într-adevăr în cazul de față despre un contract de concesiune comercială, iar nu despre simple relații de vânzare care au un caracter stabil. Vom reveni asupra acestei diferențe esențiale.

51. În Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior, Curtea a insistat asupra necesității unei interpretări autonome a noțiunii „prestare de servicii” în sensul acestei dispoziții și a declarat că „noțiunea de servicii presupune cel puțin ca partea care le prestează [pe de o parte] să efectueze o activitate determinată [și, pe de altă parte,] în schimbul unei remunerații”⁴¹.

52. După cunoștința noastră, prezenta cauză constituie prima ocazie pentru Curte de a implementa criteriile de aplicare pe care le-a conturat astfel și, eventual, de a preciza întinderea lor⁴².

38 — Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctul 54).

39 — A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Reischl prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea De Bloos, citată anterior (p. 1517). Această distincție, larg admisă în dreptul statelor membre, rezultă din diferențele care există în ceea ce privește modalitățile de încheiere (comenzile realizate în urma unui acord-cadru sunt în general efectuate mai degrabă prin intermediul unor bonuri, scrisori sau mesaje electronice decât pe calea unor clauze adiționale la contractul inițial), în ceea ce privește finalitățile (obiectivul de distribuire a produselor pe un teritoriu în vederea cuceririi acestei piețe este absent într-un contract de vânzare izolat) și în ceea ce privește regimurile juridice aplicabile (în special în privința efectelor limitate ale unei clauze de atribuire a competenței care este cuprinsă în unul dintre aceste contracte).

40 — Cu titlu de exemplu, dacă o societate se angajează, printr-un acord cadru, să cumpere mai multe mii de calculatoare lipsite de marcă în fiecare an, dar pe baza unor contracte de vânzare lunare care au un caracter individual, în măsura în care vor fi încheiate pentru fiecare dintre livrări, un astfel de acord nu constituie o concesiune comercială, ci o simplă relație de vânzare durabilă.

41 — Punctele 29-33.

42 — Este adevărat că la punctul 59 din Concluziile prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Wood Floor Solutions Andreas Domberger, citată anterior, avocatul general Trstenjak aplicase deja aceste criterii contractului de agenție comercială, dar Curtea, care nu era sesizată cu această problemă, s-a abținut să procedeze în acest sens.

53. Considerăm că este necesar, dintr-o preocupare privind coerența jurisprudenței, să se respecte elementele definiției date de Curte în hotărârea menționată, fără a reține însă o abordare prea restrictivă a conceptului în cauză⁴³, având în vedere în special obiectivele care au prezidat adoptarea acestei dispoziții. Astfel, întrucât autorii Regulamentului nr. 44/2001 au avut ca finalitate simplificarea normelor de competență referitoare la materia contractuală⁴⁴, este important să nu se înlăture efectul util al dispozițiilor specifice ale articolului 5 punctul 1 litera (b) care sunt destinate să evite aplicarea mecanismului complex pe care îl presupune punerea în aplicare a normei mai generale care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (a) din regulamentul menționat.

54. În ceea ce privește primul criteriu formulat de Curte în termenii amintiți mai sus, acesta impune îndeplinirea unor acte pozitive, cu excluderea unor simple abțineri⁴⁵. În această privință, rezultă că contractul de concesiune comercială îndeplinește cerința menționată⁴⁶ în raport cu prestația esențială care este efectuată de concesionar în beneficiul concedentului, și anume cea de a asigura distribuția produselor acestuia din urmă într-un asemenea mod încât concedentul este scutit de sarcina de a crea propria rețea de distribuție pe teritoriul concesionat sau de a avea în vedere revânzarea asigurată de părți independente. Subliniem că, în cadrul relațiilor privilegiate pe care le întreține cu concedentul, concesionarul furnizează o valoare adăugată în raport cu activitățile unui simplu vânzător subsecvent în măsura în care, în general, el oferă o continuitate de aprovizionare pentru produsele concedentului grație unui stocaj, asigură un serviciu post-vânzare dacă aceste mărfuri sunt durabile și/sau poate favoriza promovarea produselor menționate prin intermediul unor oferte speciale⁴⁷.

55. În ceea ce privește cel de al doilea criteriu, legat de „remunerația” care trebuie să fie acordată drept contraprestație a unei astfel de activități, apreciem că acesta nu poate fi înțeles în sensul strict, ceea ce ar putea implica plata unei retribuții pecuniare, întrucât o astfel de abordare ar nega existența serviciilor care sunt furnizate fără o compensație de ordin financiar și în legătură cu care nu se poate contesta că ar intra în domeniul de aplicare al noțiunii „prestare de servicii” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001⁴⁸.

56. În ceea ce privește mai precis contractele de concesiune comercială, apreciem că contraprestația economică de care beneficiază concesionarul, în schimbul activității sale menționate mai sus, rezultă în special din avantajul caracteristic care îi este acordat de concedent, și anume o exclusivitate teritorială sau cel puțin garanția că un număr limitat de concesionari vor avea posibilitatea de a revinde produsele concedentului pe un teritoriu determinat. În plus, concedentul acordă în general concesionarului o poziție mai favorabilă decât unor simpli revânzători, oferindu-i facilități de plată și/sau transmiterea unui know-how prin intermediul unor formări. O astfel de selectivitate și astfel de alte prerogative reprezintă o valoare economică pentru concesionar, care este de natură să îl determine să se angajeze în relații privilegiate cu concedentul și să se implice pentru a favoriza comercializarea produselor acestuia.

43 — La punctul 54 din Concluziile prezentate în cauza Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior, avocatul general Trstenjak se pronunțase de asemenea în favoarea unei accepțiuni largi a acestei noțiuni.

44 — A se vedea punctul 38 din prezentele concluzii.

45 — În Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctul 31), Curtea a exclus calificarea drept „prestare de servicii” în cazul unui contract prin care titularul dreptului de proprietate intelectuală concesionat se obliga, față de cocontractantul lui, doar să nu conteste exploatarea acestui drept de către acesta din urmă, pentru motivul că, prin concesionarea exploatării dreptului menționat, titularul respectiv nu efectua nicio prestație și se angaja doar să îi permită cocontractantului său să îl exploateze liber.

46 — Avocatul general Trstenjak propusese o abordare diferită, considerând că prestarea de servicii presupunea ca persoana să efectueze o „anumită activitate sau acțiune” și evidențiind *a contrario* acest argument printr-o referință doctrinală care afirmă că un contract de concesiune comercială exclusivă nu ar fi nici un contract de vânzare, nici o prestare de servicii (a se vedea punctul 57 și nota de subsol 56 din Concluziile prezentate în cauza Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior).

47 — O analiză teleologică a contractelor de distribuție, precum contractele de concesiune comercială, permite să se evidențieze că acestea „urmăresc să furnizeze un *serviciu* de cucerire și de exploatare a pieței locale” (Sindres, D., „De la qualification d’un contrat-cadre de distribution au regard des règles communautaires de compétence”, *Rev. crit. D.I.P.*, 2008, p. 863, punctul 12 și doctrina citată).

48 — Este cazul unor servicii furnizate cu titlu gratuit (de exemplu activitățile pe care un avocat le-ar putea desfășura *pro bono* în beneficiul unui solicitat de azil). O parte a doctrinei apreciază chiar că cerința unei remunerații ar putea să nu fie un element necesar (a se vedea Magnus, U., și Mankowski, P., *op. cit.*, p. 155, precum și autorii citați la nota 474 din această lucrare).

57. În consecință, un contract de concesiune comercială poate, în opinia noastră, să fie calificat drept contract de „prestare de servicii” în sensul aplicării normei de competență enunțate la articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din regulamentul menționat.

58. Această poziție este confirmată de dispozițiile Regulamentului Roma I, de care trebuie pe cât posibil să se țină seama în vederea interpretării Regulamentului nr. 44/2001⁴⁹, fără însă a presupune o obligație a Curții de a proceda în acest sens în mod automat⁵⁰. Amintim că considerentul (17) al Regulamentului Roma I califică drept „contracte de prestări servicii” „contractele de distribuție”, din care fac parte contractele de distribuție exclusivă, și invită să se rețină aceeași interpretare pentru Regulamentul nr. 44/2001. Nu am merge până la a aprecia, astfel cum procedează Comisia, că legiuitorul comunitar a optat astfel pentru o asimilare globală a contractelor de distribuție cu contractele de prestare de servicii, de vreme ce, deși acest considerent arată că contractele de distribuție sunt contracte de prestări servicii, se precizează *in fine* că este vorba despre contracte de prestări servicii speciale, pentru care sunt prevăzute norme specifice la articolul 4 din Regulamentul Roma I⁵¹. Cu toate acestea, suntem favorabili ideii ca abordarea urmată de legiuitor în Regulamentul Roma I să fie luată expres în considerare de Curte, adoptând un sistem de interpretare care să asigure o concordanță între acesta și Regulamentul nr. 44/2001, în același mod în care a procedat în Hotărârea Koelzsch⁵².

59. Concret, revine instanței naționale sarcina de a examina dacă există, în diferendul cu care este sesizată, un schimb de obligații echivalent cu o prestare de servicii, și anume care depășește stadiul unor simple relații comerciale care au un caracter stabil, pentru a confirma că articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 este într-adevăr dispoziția aplicabilă în speță.

60. Astfel, o relație de furnizare durabilă între un fabricant sau un distribuitor cu ridicata și un comerciant este, în opinia noastră, asimilabilă unui simplu contract de vânzare de mărfuri și într-ășadar, sub incidența normei de competență specială prevăzute la articolul 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulamentul menționat și aceasta chiar dacă relația comercială respectivă prezintă *de facto* o exclusivitate sau o stabilitate pe termen lung. În schimb, dacă presupusul cumpărător-concesionar are în mod clar obligații contractuale specifice⁵³, iar acestea sunt bazate pe contraprestația economică datorată de vânzătorul-concedent⁵⁴, este posibil să se considere că o astfel de relație de concesiune comercială corespunde unei prestări de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001.

61. Amintim că sarcina de a proba, în fața instanței sesizate, că aceste elemente, determinante pentru a fundamenta competența, sunt efectiv prezente în datele litigiului incumbă părții care se prevalează de existența unui contract de concesiune comercială, ceea ce implică o prestare de servicii susceptibilă să se diferențieze de un simplu contract de vânzare. Adăugăm faptul că o astfel de calificare trebuie să se întemeieze pe o analiză concretă a relației contractuale, iar nu pe definiția acestui tip de contracte care poate fi cuprinsă în legea forului.

49 — Intenția legiuitorului de a se asigura o astfel de concordanță este enunțată în considerentul (7) al Regulamentului Roma I.

50 — Observăm că, în cauza Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior, deși avocatul general Trstenjak subliniase, la punctele 67-69 din concluzii, interesul unei interpretări uniforme a Regulamentului nr. 44/2001 și a Regulamentului Roma I, Curtea s-a abținut să integreze această considerație în motivarea hotărârii sale.

51 — Astfel, alineatul (1) al articolului 4 menționat cuprinde norme care reglementează conflictul de legi pentru contractele de prestări servicii [litera (b)] care sunt diferite de cele prevăzute pentru contractele de distribuție [litera (f)].

52 — Hotărârea din 15 martie 2011 (C-29/10, Rep., p. I-1595, punctul 33 și urm.). La punctul 33 și urm., Curtea a decis că interpretarea articolului 6 alineatul (2) litera (a) din Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, din care derivă Regulamentul Roma I, trebuia să se facă în lumina celei referitoare la criteriile prevăzute la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, din care a rezultat Regulamentul nr. 44/2001, atunci când aceste criterii stabilesc normele de determinare a competenței jurisdicționale pentru aceleași materii și instituie noțiuni similare.

53 — Obligații precum cele de a avea stocuri, de a asigura un serviciu post-vânzare sau de a efectua operațiuni de marketing.

54 — Această contraprestație poate lua forma, printre altele, fie a unor reduceri speciale și/sau a unor facilități de plată legate de succesul distribuției, fie a unui ajutor acordat la nivelul distribuției sau al marketingului.

62. Dacă proba cerută este prezentată în mod corespunzător, iar calificarea drept prestare de servicii este astfel realizată, instanța sesizată cu un diferend legat de un contract de concesiune comercială va putea să își întemeieze competența pe criteriul de legătură aferent locului unde serviciile au fost sau ar fi trebuit să fie prestate, în temeiul celei de a doua liniuțe a literei (b) menționate.

4. Excluderea aplicării articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001

63. Potrivit cuprinsului celei de a doua întrebări, care este examinată după a treia întrebare pentru motivele expuse mai sus, instanța de trimitere dorește să se stabilească dacă un contract de concesiune comercială, în temeiul căruia o parte cumpără produse de la o altă parte în vederea revânzării lor pe teritoriul unui alt stat membru, intră în domeniul de aplicare al articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001.

64. Corman-Collins și guvernul belgian răspund afirmativ, plecând de la postulatul, pe care îl susțin foarte puțin, că contractele de concesiune comercială nu sunt nici contracte de vânzare, nici contracte de prestări de servicii sau, cel puțin, potrivit guvernului belgian, nu intră „numai” în una dintre cele două categorii de contracte prevăzute la articolul 5 punctul 1 litera (b) din regulamentul menționat. Această poziție a fost reținută de jurisprudența anumitor state membre și este susținută de o parte din doctrină⁵⁵.

65. În susținerea acestei teze au fost prezentate mai multe argumente. Unul dintre ele este faptul că doar o interpretare literală a noțiunilor ar fi aptă să realizeze uniformizarea normelor de competență în cadrul Uniunii. Un alt argument este faptul că operațiunea de calificare nu poate determina alegerea unei abordări prea simpliste, care ar face abstracție de multiplele forme pe care contractul de concesiune comercială este susceptibil să le aibă și care ar omite să se țină seama de caracteristicile specifice pe care acesta le poate avea în dreptul diverselor state membre. Totuși, nu suntem convinși de aceste argumente, fiind de observat, pe de o parte, că majoritatea figurilor contractuale comerciale sunt proteiforme și primesc cu dificultate o calificare care să permită unificarea conceptelor, iar, pe de altă parte, că o abordare pur comparativă nu poate fi urmată pentru a interpreta noțiunile cuprinse în Regulamentul nr. 44/2001 și, așadar, pentru a aprecia ce tipuri de contracte intră sub incidența lor, de vreme ce Curtea a declarat în repetate rânduri că trebuia să se opteze pentru o definiție autonomă a acestora.

66. În ceea ce ne privește, apreciem, dimpotrivă, că un contract de concesiune comercială trebuie să fie calificat drept contract de prestare de servicii, în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, pentru motivele indicate anterior.

67. Or, rezultă din articolul 5 punctul 1 litera (c) din regulamentul menționat că norma de competență care figurează la litera (a) a aceleiași dispoziții nu este destinată să intervină decât în mod alternativ și în ipoteza în care normele de competență cuprinse la litera (b) a acesteia nu sunt aplicabile. În aceste condiții, în opinia noastră, nu este necesar să se examineze mai mult aplicarea primei dintre cele două serii de norme în prezenta cauză.

68. Cu toate acestea, câteva elemente de interpretare a articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 vor fi date cu titlu subsidiar în cadrul răspunsului la a patra întrebare preliminară, care privește în realitate interpretarea dispoziției menționate, deși cuprinsul întrebării respective nu menționează acest aspect în mod expres.

55 — A se vedea printre altele hotărârile pronunțate de Cour de cassation (Franța) la 23 ianuarie 2007 (recurs nr. 05-12.166, *La semaine juridique*, ed. generală, notă a lui T. Azzi), la 5 martie 2008 (recurs nr. 06-21.949, *Recueil Dalloz*, 2008, p. 1729, notă a lui H. Kenfack) și la 9 iulie 2008 (recurs nr. 07-17.295, *Rev. crit. D.I.P.*, 2008, p. 863, notă a lui D. Sindres), precum și referințele citate la nota de subsol 4 din prezentele concluzii.

69. În consecință, în ceea ce privește a doua și a treia întrebare preliminară, propunem Curții să răspundă că articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 este dispoziția din acest regulament care este aplicabilă în vederea determinării instanței competente să soluționeze o acțiune întemeiată pe un contract de concesiune comercială transfrontalier, ceea ce implică obligații convenționale speciale privind distribuția de către concesionar a mărfurilor vândute de concedent, un astfel de tip de contract intrând în categoria prestării de servicii în sensul dispoziției menționate.

C – Identificarea obligației care formează obiectul cererii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 (a patra întrebare)

70. A patra întrebare preliminară este redactată după cum urmează:

„În cazul unui răspuns negativ la cele două întrebări precedente, obligația în litigiu în cazul desfacerii unui contract de concesiune comercială este cea a vânzătorului-concedent sau cea a cumpărătorului-concesionar?”

71. Această formulare este cel puțin lipsită de claritate, ținând seama de dispozițiile a căror interpretare este solicitată⁵⁶. În pofida acestei ambiguități, apreciem că Curtea este în măsură să formuleze un răspuns relevant la cea de a patra întrebare care îi este adresată, având în vedere motivarea explicită a acesteia care este cuprinsă în decizia de trimitere. Astfel, instanța *a quo* precizează că „numai în situația în care contractul de concesiune comercială nu este calificat drept contract de vânzare de mărfuri sau contract de prestare de servicii va fi necesar să se determine care este obligația în litigiu care, în speță, formează obiectul cererii formulate”⁵⁷. Din raționamentul astfel efectuat rezultă că întrebarea cuprinde o eroare materială, instanța înțelegând să se refere la ipoteza în care nu s-ar putea aplica, în realitate, nici prima liniuță, nici a doua liniuță ale literei (b) a articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, iar nu nici litera (a), nici litera (b) ale articolului 5 punctul 1 din regulamentul menționat⁵⁸.

72. Întrucât Curtea dispune de elemente suficiente în acest scop, întrebarea poate fi reformulată⁵⁹ în sensul că instanța de trimitere are îndoieli, în esență, cu privire la problema dacă, în ipoteza în care – spre deosebire de ceea ce propunem să se răspundă – litigiul principal nu ar intra sub incidența articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, „obligația care formează obiectul cererii”, în sensul literei (a) a aceluiași articol 5 punctul 1, este obligația vânzătorului-concedent sau cea a cumpărătorului-concesionar.

73. În această privință, Corman-Collins susține că, atât timp cât obligația concedentului este de a permite concesionarului să își exercite dreptul de a vinde cu o exclusivitate pe un teritoriu determinat, acțiunea în despăgubire ar trebui să fie introdusă în fața instanțelor în a căror rază teritorială este situat acel loc⁶⁰.

56 — La Maison du Whisky apreciază chiar că este imposibil să se răspundă la întrebarea astfel formulată pentru motivul că aceasta s-ar întemeia pe mai multe confuzii.

57 — A se vedea ultimul considerent al deciziei de trimitere.

58 — Fiind amintit că prima și a doua liniuță menționate vizează „vânzarea de mărfuri” și, respectiv, „prestarea de servicii”.

59 — Procedura de cooperare instituită la articolul 267 TFUE autorizează Curtea să reformuleze o întrebare preliminară pentru a oferi instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată (a se vedea printre altele Hotărârea din 14 octombrie 2010, Fuß, C-243/09, Rep., p. I-9849, punctul 39).

60 — Guvernul belgian s-a pronunțat de asemenea în acest sens în cadrul răspunsului său la cea de a doua întrebare preliminară.

74. Apreciem, asemenea Comisiei, că răspunsul la această întrebare trebuie să fie găsit în jurisprudența Curții referitoare la interpretarea articolului 5 punctul 1 prima teză din Convenția de la Bruxelles. Astfel, amintim că termenii articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 sunt riguros identici cu cei ai acestei dispoziții din convenția menționată și că s-a statuat anterior că primei dintre aceste dispoziții trebuie, în consecință, să i se recunoască o sferă de aplicare identică cu cea de a doua⁶¹.

75. Din jurisprudența bogată a Curții legată de articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, la care se impune, așadar, să continuăm să ne referim, în pofida dificultăților de punere în aplicare care au fost evidențiate în privința sa⁶², rezultă o serie de criterii care permit desemnarea instanței competente în materie contractuală și care sunt relevante în special în ceea ce privește obligația care trebuie luată în considerare în acest scop și stabilirea locului său de executare.

76. Unul dintre principiile jurisprudențiale este că noțiunea „obligație care formează obiectul cererii”, care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, corespunde obligației care decurge din contractul în cauză⁶³ și a cărei neexecutare este invocată de reclamant pentru a-și justifica acțiunea în justiție⁶⁴. Mai precis, Curtea a declarat deja că, în cazul în care reclamantul este un concesionar care invocă dreptul său la daune interese sau care solicită rezoluțiunea contractului din culpa celeilalte părți, noțiunea menționată face trimitere la obligația concedentului care corespunde dreptului contractual pe care sunt întemeiate aceste cereri⁶⁵. Revine instanței naționale care este sesizată cu litigiul principal, iar nu Curții, sarcina de a defini conținutul precis al acestei obligații.

77. În plus, chiar dacă întrebarea nu este formulată ca atare de instanța de trimitere, ni se pare necesar, pentru a o clarifica deplin, să i se amintească acesteia că stabilirea locului de executare a obligației care formează obiectul cererii a fost vizată în mai multe hotărâri ale Curții. Rezultă din acestea că locul unde obligația contractuală în litigiu „a fost sau trebuie să fie executată”, în sensul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie determinat în conformitate cu legea care reglementează obligația menționată potrivit normelor privind conflictul de legi aplicabile în statul membru în care are sediul instanța sesizată⁶⁶.

78. În sfârșit, astfel cum subliniază Comisia, Curtea a precizat că, în cazul în care se dovedește că acțiunea reclamantului nu este întemeiată pe o singură obligație, ci pe mai multe obligații care decurg din același contract și că locul de executare nu este același pentru toate aceste obligații potrivit legii aplicabile, instanța națională trebuie să se orienteze, pentru a se pronunța asupra propriei competențe, spre principiul potrivit căruia accesoriul urmează principalul⁶⁷. În ipoteza în care obligațiile menționate sunt echivalente, în sensul că niciuna dintre ele nu pare a fi principală în raport cu celelalte, Curtea a

61 — Hotărârea Falco Privatstiftung și Rabitsch, citată anterior (punctele 48-57 și jurisprudența citată), și Hotărârea Česká spořitelna, citată anterior (punctele 43 și 44).

62 — În raportul său menționat mai sus privind Convenția „Lugano bis” (*op. cit.*, punctul 44 și urm.), profesorul Pocar amintește căile care au fost propuse, fără succes, pentru a încerca remedierea acestei situații. Arătăm că articolul 7 punctul 1 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 351, p. 1), care a reformat Regulamentul nr. 44/2001, nu a pus capăt mecanismului, a cărui gestionare este complexă, care rezultă din jurisprudența menționată.

63 — În opinia noastră, obligația în discuție poate decurge fie din contractul însuși, fie din efectele pe care legea aplicabilă le atașază acestuia. A se vedea Concluziile avocatului general Reischl prezentate în cauza De Bloos, citată anterior (p. 1518): „[O]bligația principală care revine [concedentului] este cea care constituie obiectul litigiului, chiar dacă consecințele încălcării acestei obligații ar fi determinate de lege”.

64 — A se vedea în special Hotărârea De Bloos, citată anterior (punctele 9-14), Hotărârea din 29 iunie 1994, Custom Made Commercial (C-288/92, Rec., p. I-2913, punctul 23), precum și Hotărârea Česká spořitelna, citată anterior (punctul 54 și jurisprudența citată).

65 — Hotărârea De Bloos, citată anterior (punctele 14 și 15). Fiind amintit faptul că în această cauză Curtea a trebuit să se pronunțe de asemenea ca urmare a unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță belgiană în cadrul unui litigiu referitor la un contract de concesiune comercială exclusivă.

66 — Hotărârea Custom Made Commercial, citată anterior (punctul 26), Hotărârea din 5 octombrie 1999, Leathertex (C-420/97, Rec., p. I-6747, punctul 33), precum și Hotărârea Česká spořitelna, citată anterior (punctul 54 și jurisprudența citată).

67 — La punctul 19 din Hotărârea din 15 ianuarie 1987, Shenavai (266/85, Rec., p. 239, punctul 19), se adaugă: „cu alte cuvinte, obligația principală, dintre mai multe obligații în cauză, va fi cea care va stabili competența sa”.

apreciat că instanța sesizată este competentă doar pentru a soluționa partea din acțiune care privește obligațiile al căror loc de executare se situează pe teritoriul național, nu și obligațiile care trebuie executate într-un alt stat membru⁶⁸. Va reveni instanței de trimitere sarcina de a determina dacă această situație se regăsește în litigiul care este pendinte în fața sa.

79. Pentru a concluziona, în ipoteza în care articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 ar fi norma de competență pe care Curtea ar declara-o aplicabilă într-o cauză precum cauza principală, s-ar impune, în opinia noastră, să se răspundă la cea de a patra întrebare preliminară, astfel cum a fost reformulată, că „obligația care formează obiectul cererii”, în sensul dispoziției menționate, este obligația contractuală a concedentului a cărei neexecutare este invocată de concesionar în susținerea acțiunii sale judiciare.

V – Concluzie

80. Având în vedere toate considerațiile prezentate mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de tribunal de commerce de Verviers după cum urmează:

- „1) Articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială coroborat cu articolele 3 și 4 și cu articolul 5 punctul 1 din regulamentul menționat trebuie interpretat în sensul că se opune aplicării împotriva unui pârât domiciliat în alt stat membru a unei norme de competență naționale precum cea cuprinsă în articolul 4 alineatul 1 din Legea din 27 iulie 1961 privind rezilierea unilaterală a contractelor de concesiune comercială exclusivă cu durată nedeterminată, astfel cum a fost modificată prin Legea din 13 aprilie 1971 privind rezilierea unilaterală a contractelor de concesiune comercială, care prevede competența instanțelor belgiene atâ timp cât un concesionar stabilit pe teritoriul belgian cheamă în judecată un concedent în temeiul rezilierii contractului lor de concesiune de vânzări care își produce efectele pe întreg teritoriul belgian sau pe o parte a aceluiași teritoriu, indiferent de locul în care este stabilit pârâtul.
- 2) Articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001, referitor la competența în materie contractuală pentru prestarea de servicii, se aplică în vederea determinării instanței competente să soluționeze o acțiune judiciară prin care un reclamant stabilit într-un stat membru invocă împotriva unui pârât stabilit în alt stat membru drepturi care decurg dintr-un contract de concesiune comercială, ceea ce impune ca în contractul încheiat între părți să figureze efectiv obligații convenționale speciale privind distribuirea de către concesionar a mărfurilor vândute de concedent.
- 3) În subsidiar, dacă articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil în împrejurări precum cele din litigiul principal, în care un cumpărător-concesionar cheamă în judecată un vânzător-concedent ca urmare a încetării relațiilor lor contractuale, obligația care formează obiectul cererii, în sensul dispoziției menționate, este obligația vânzătorului-concedent care decurge din contractul în cauză și a cărei neexecutare este invocată pentru justificarea acțiunii solicitantului.”

68 — Hotărârea *Leathertex*, citată anterior (punctele 39-42). În această cauză, privind desfacerea unui contract de agenție comercială, instanța belgiană considerase, în temeiul jurisprudenței Curții, că obligația de a plăti o indemnizație compensatorie de preaviz trebuia să fie executată în Belgia, în timp ce obligația de a plăti comisioanele trebuia să fie executată în Italia.